

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre . . .	8 frt — kr.
Negyedévre . . .	2 „ — „
Helyben házhoz hordva:	
Egész évre . . .	10 frt — kr.
Negyedévre . . .	2 frt 50 kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre . . .	12 frt — kr.
Negyedévre . . .	3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczá u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszatadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, április 6.

Nem tárgyalható.

Egyes naivabb kormánypárti lapok nagyon megörültek az osztrák kvótabizottság első tárgyalásának, pedig még e tárgyalás eredménye sincs hivatalos formába öntve, hiszen még csak kombinációkról lehet szó.

A két kvótabizottságnak eddigi alkudozásai tudvaleg nem vezettek semmi eredményre. Az osztrákok mereven ragaszkodtak a 43 százalékos kvótaarányhoz, a magyar bizottság pedig kétszeri üzenetváltás után is megmaradt azon vélemény mellett, hogy nincs semmi ok eltérni az eddigi számítástól és az eddigi kvótától.

A magyar bizottság előadója Falk Miksa volt, aki ha ismét megválasztatnék, nem kompromittálhatja magát azzal, hogy eddigi véleményétől eltérőleg kvóta emelést indítványozzon. Mert hisz fél év óta nem gazdagodott az ország annyira, hogy most már akár csak egy fél százalék emelés indokolható volna.

Az még különben a szállingó hírek dacára is nagyon kétséges, hogy vajjon ismét Falk lesz-e a magyar bizottság elnöke. A bizottság csak az ünnepek után fog megalakulni és nagyon emlegetik, hogy Láng Lajos lesz az új előadó, aki már annyira jutott tanulmányában, hogy 34 és fél százalékos kvótát elfogadhatónak tart.

Az osztrák bizottság már egy héttel

ezelőtt megalakult s előadójává ismét Beer drt választotta. Az alakuló gyűlésen, melyről előbb szólottunk, szóba került a kvóta kiszámításának alapja is. A pénzügyminiszter tájékoztatásul némi adatokat terjesztett a bizottság elé s ezen adatoknak eredménye a 64:36 kvótaarány lenne. A bizottság nem foglalkozott behatóan az adatokkal, határozatot nem hozott, egyhamar nem is fog, hanem bevárja a magyar bizottság üzenetét.

És ezt nevezik a kormány lapjai fényes eredménynek, sőt akadt olyan naiv — igaz, hogy vidéki — hivatalos lap is, amely ezt a bámulatos sikert, hogy most már nem 50-et (amiről soha szó sem volt), sőt nem is 42-öt, hanem csak 36 százalékot követelnek a lefele licitáló osztrákok, Bánffy miniszterelnök államférfiúi geniejének és mérhetetlen befolyásának tulajdonítják.

Pedig Bánffy miniszterelnök bejelentette, hogy 35 százaléknál magasabb kvótával nem merészelne a magyar parlament elé állani.

Tehát, ha elfogadná is az osztrák kvótabizottság az említett propositiót, az egyszerűen nem lenne tárgyalható a magyar parlamentben, mert még a kormánypárt sem szavazná meg.

Ugyanez a sors várna erre a kvótára az osztrák parlamentben is avval a különbséggel, hogy Magyarországnak azért nem kell, mert — sok, Ausztriának pedig azért, mert — kevés. Csak az indoklás más, de az eredmény itt is, ott is elutasító lenne.

Erről a negatív eredményről kezeskedik a bécsi Reichswehrnek következő kijelentése:

»Ez esetben u. i. — írja a nevezett bécsi ujság — a bankkérdést még mindig minden viszont engedmény nélkül áldozzuk föl és Ausztriának egy valóságos kvóta-emelés iránti igényei teljesítetlenül maradnak. Nézet dolga, hogy milyen magasra taksáljuk a bankkérdésben hozott áldozatot és semmi esetre sem könnyű ezt az áldozatot kvóta-számokban kifejezni. A bank régi szervezete Magyarország kedvéért szétmorzsolódik, a tulsó államfél sokkal kedvezőbb módon részesül a nyereségben, a banknál levő 60 millió államadóságnak reá eső része és pedig 30 milliónál azonnal, a másik 30 milliónál pedig pro fuluro — egyszerűen elengedtetik. Ausztria bizonyára nem csinál jó üzletet, ha a bankkérdésnek ezeket a nyomós engedményeit egy egész kvóta-perczzenttel megfizetteti. — Így a 36:64-es arány legjobb esetben a status quót jelentené. Milyen szándékkal kezdi meg hát Magyarország az új kvótatárgyalásokat, ha ezt a kvótatervezetet tárgyalhatalannak jelenti ki? Különben legyenek az urak ott tul nyugodtak, 36:64-es arány az osztrák parlament számára is — egyszerűen tárgyalhatatlan.«

Ilyen körülmények között talán jobb lenne el sem kezdeni anélkül is eredménytelen és hosszadalmas üzenetváltásokat.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Karai László budai prépost,
a könyvnyomtatás meghonosítója
Magyarországban.

(Kivonat *Fraknoi Vilmos* ig. és r. tag apr. 4-én bemutatott értekezéséből.)

Jogosult büszkeséggel szoktuk hirdetni, a magyar nemzet kifejlett kulturai érzékének bizonyítékául azt, hogy a könyvnyomtatás meghonosításában hazánk Angliát, Spanyolországot, Ausztriát, Lengyelországot több esztendővel megelőzte. Ekkor az volt az általános nézet, hogy ezt a dicsőségünket Geréb Lászlónak, Mátyás király unokaöccsének köszönjük, mert ő lett volna az, ki mint budai prépost Hess András nyomdászt Olaszországból meghívta, Budán megtelepítette, általa a budai krónikát kinyomatta, a mely 1473-ban az ő hozzá intézett ajánlólevéllel látott volna napvilágot. Azonban Geréb László sohasem volt budai prépost; a budai krónika élén álló ajánlólevél nem ő hozzá van intézve.

Mult századbeli történetíróink a rendelkezésre álló okiratokban 1468-1473 között

László budai prépostot, 1476-tól pedig Geréb László erdélyi püspököt találván, ebből a két tényből azt az önkényes következtetést vonták le, hogy budai prépostból lett Geréb László erdélyi főpappá s így a budai krónika ajánlólevélnek László prépostja Geréb Lászlóval azonos. Ezen kombinatio alaposága iránt ekkor kétség nem merült föl. Ennek alaptalansága felől e sorok íróját is csakimént a levéltári kutatások véletlen szerencséje világosította föl.

Nem rég magára vonta figyelmét a vatikáni levéltárban négy kérvény, melyeket 1470-ben László prépost, mint Mátyás királynak Rómába küldött követe, II. Pál pápához intézett. Mig háromnak élén csak keresztnévét használja, ehhez a negyedikben családi nevét is hozzácsatolja: Ladislaus de Kara; *Karai László*-nak nevezi magát. Miután pedig további nyomozásai folyamán kiderült, hogy a vatikáni levéltárban II. Pál egyik brévejében, a krakkói Czartoryski-könyvtár és a pozsonyi káptalani levéltár egy-egy oklevelében 1469-1473 között László budai prépost Karainak nevezetik, nem merülhet föl kétség az iránt, hogy abban az időben, mikor Hess András a budai krónikát nyomta, Karai László volt a budai prépost. E tény constatalása arra készítette ez érteke-

zés íróját, hogy politikai és kulturai történetünk ezen ekkor homályban lappangó nevezetes alakjára világosságot deríteni igyekezzék.

A Karai család a somogy megyei ma is fennálló Kara helységtől kölcsönözte nevét és több tagja már XIII. századbeli oklevelekben előfordul.

Karai László a bécsi egyetemen nyert tudományos kiképzést; 1455-ben iktatta nevét az egyetem magyar natiójának anyakönyvébe.

Mikor vele a közélet terén először találkoztunk, 1468 elején, már előkelő állást foglalt el: királyi titkár és budai prépost volt. Brassó város számadásaitól látjuk, hogy a város polgármestere, mikor az 5000 frtnyi adót a Medgyesen időző királynak meghozta, ezen összeget László prépost kezeihez szolgáltatatta át, s neki ajándékol ezüstserleggel kedveskedett. Kévéssel utóbb Karai alkancellárrá mozdított elő és 1470 őszén fontos megbízással küldetett Rómába, hol sikerült neki II. Pál pápa erkölcsi és pénzügyi támogatását Mátyás csehországi vállalatára számára kieszközölni.

Az örök városban tartózkodása alatt, mint az újdonság varázsától környezett nevezetes látványosságot, kereste fel a Massimo-palotában három év előtt német mesterektől fölállított nyomdát. Természetesen fölébredett lelkében

LEGUJABB

divatu férfi és fu kalapok tulhalmozott raktár
miatt mélyen leszállított árban
kaphatók

REICHARD

árúházában

Nagyvárad Fő-utca, Orsolya-zárda épület

Telephon összeköttetés!

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Schlauch bibornok 1848. megünnepléséről.

Ujjászületésének félszázados fordulóját ünnepli Husvét hétfőn, ápril 11-én a nemzet királyával együtt.

Az 1848-iki törvények az új, alkotmányos Magyarország szilárd alapját képezik, a melyekben le vannak fektetve a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos eszméi.

Ápril 11-én lesz ötven éve, mikor V. Ferdinánd király ezen törvényeket szentesítette.

A magyar nemzet örömnepet ül ennek emlékére s fokozza az ünnep fényét és jelentőségét az a nagy horderejű tény, hogy az ünnepben részt vesz a legalkotmányosabb fejedelelem: Magyarország királya

Budavár és falai között fogadja a nemzet hódolatát, részt vesz örömeiben.

A fővároson kívül az ország minden részében megünneplik a nevezetes esemény évfordulóját.

Ez alkalomból dr. Schlauch Lőrincz bibornok, nagyvárad püspök a következő körlevelet bocsátotta ki az egyházmegye papságához:

A bibornok-püspök körlevele.

Édes magyar hazánknak nagy ünnepe van. A nagy idők félszázados jubilauma. Az országgyűlés mindkét háza letárgyalta s elfogadta már az 1848-ik évi törvények megalkotása emlékének ünnepléséről szóló törvényjavaslatot:

Folyó hó ápril 11-én az országgyűlés együttes ünnepélyes ülésében a legfelsőbb szentesítés után mint törvény fog ez bejelenteni, mely szerint a törvényhozás ápril havának 11-ik napját, mint azt a napot, amelyen dicső emlékezetű V-ik Ferdinánd király az 1848-ik évi korszakot alkotó törvényeket szentesítette, *nemzeti ünneppé* nyilvánítja.

Katholikus egyházunk, amely Krisztus Jézustól, Krisztus Jézusnak hazája s nemzete felett hullatott szent könyeiből tanulta s tanulja a hazaszeretetet, amely ott állt a magyar nemzeti királyság bölcséjénél, s ettől kezdve a letűnt első évezred minden örömeiben s bánatában hiven osztozott a magyar nemzettel, a magyar

nemzet dicsőségben s viszontagságban gazdag egész multjával összeforrt élete — nem maradhat közönyösen a magyar nemzet ünnepén.

Őszintén vesszük ki részünket nemzeti ünnepünkől, habár tudjuk, hogy az 1848-iki korszakalkotó törvények sem mentek az emberi alkotások jellegétől, mint emberi műveknek vannak fogyatkozásaik, melyek ősi katolikus egyházunkat is érintik. De azért mégis van okunk, bőséges nagy okunk őszinte szívből tartani a nemzeti ünnepet és szentegyházunkban is hálát adunk a jó Istennek, akitől minden jó adomány és tökéletes ajándék származik, azon hó könyörgéssel egyesítvén háláadásunkat, hogy ami hiány, fogyatkozás van még a korszakot alkotó törvényekben az ő kegyelmével az ő dicsőségére, a lelkek üdvére, s édes magyar hazánk, felséges királyunk s magas háza dicsőségére s boldogítására megszünjék, pótoltsék, a nagy mű tökéletesbüljön.

Ápril 11-ikén történt az ünnepelt 1848-iki törvények királyi szentesítése, ezért választotta, tette e napot a nagy idők nevezetes napjai közül a magyar törvényhozás a nemzeti ünnep napjaul.

Bennünket ugyan első és fősorban a törvény indit az emlékünneppnek e napon tartására; de annyi bizonyos, hogy habár a nagy időknek, — melyben Magyarországnak történeti egysége, nemzeti jellege és államjogi önállósága megfelelő intézményekkel biztosítva lett, — egyéb nevezetes napjai is voltak: az említett szentesítési nap kiváló jelentősége sem tagadható. E napon történt, hogy a pozsonyi országgyűlést befejező ülésen, az ottani primási palotában V. Ferdinánd király, a királyné, a praesumptiv trónörökösök: Ferencz Károly s Ferencz József — jelenleg dicsőségesen uralkodó felséges királyunk — főherczegek jelenlétében, kik a karzaton voltak, a szentesített törvényeket, az udvari kancellár helyett ily fontos hivatásban először működő első m. kir. miniszterelnök, gróf Batthyány Lajos szereplése mellett ünnepélyesen átadta István fő-

herczeg nádornak e nevezetes magyar trónbeszéddel:

»Hiv magyar nemzetemnek szivemből óhajtom boldogságát, mert abban találok fel a magamét is. Amit tehát ennek elérésére tőlem kívánt, nemcsak teljesítettem, hanem királyi szavammal erősítve, ezenel által is adom neked kedves öcsém s általad az egész nemzetnek, úgy mint a ki nek hűségében leli szivem legfőbb vigasztalását s boldogságát.«

Magyarok vagyunk, ismerjük a magyar jellemet, szívet-lelkét; csak még István főherczeg nádornak, a feledhetetlen József nádor fiának szép beszédét közlöm s tisztán álland lelkünk előtt minő lelkesült örömnep volt 1848 ápril 11-ike.

»Nagyobb örömmel nem tölthette volna el Felsőged hiv magyarjait, minthogy ezen örökre emlékezetes országgyűlés berekesztésére körünkben személyesen megjelenni méltóztatott. Egy boldogult, háladatos nép környezi itt Felsőged királyi székét; s a nemzet szive soha forróbb szeretettel, több hűséggel nem dobogott fejedelme iránt, mint dobog most Felsőgedért, ki a jelen törvények szentesítése által honunk újjáalkotója lett. Szegény a nyelv, hogy ezért Felsőgednek illő köszönetet mondhasson: hálánkat tetteink fogják bizonyíthatni. Mert valamint új, életerős alapra fektetteteit ezen törvények által a magyar alkotmány: úgy biztosabb alapot nyert általuk azon szent frigy is, mely e hazát Felsőgedhez s királyi házához édes kapocszal köti. Legyen Isten áldása Felsőgeden, koszorúzza hir és szerencse Felsőged fejét, ezt óhajtuk szivünk mélyéből s magunkat és édes hazánkat Felsőged királyi kegyelmébe hódolattal ajánljuk.«

Ezek után elrendelem, hogy a nemzeti ünnepen, f.hó 11-én a husvét második napi ünnepélyes nagymise előtt ünnepélyes »Te Deum« tartassék minden önálló lelkészkedéssel bíró templomban háladó isten-tiszteletül. És erről a hívek husvét első napján a szent beszéd kapcsán értesítendő. Továbbá az 1848-ik évi törvényhozási alkotások állandó megünneplése

az az óhajtas, hogy a tudományos művelődés ezen jelentékeny segédeszközét hazája se nélkülözze tovább. A nyomda német munkásaiak egyikével, Hess Andrással egyezsége lépett, a költségek fedezését magára vállalta.

Hess azonnal utra kelt és Budán, valószínűleg az ő budai prépostság egyik épületében, hozzálátott a műhely berendezéséhez. Mikor ezzel elkészült, rá és pártfogójára nagy csalódás várakozott. Arra számíthattak, hogy a király és a főpapok vetéikdedve fogják megrendeléseikkel a nyomdát elhalmozni. Ez nem következett be. Mátyás a könyvnyomatás iránt nem érdeklődött. Ezen közönyösségében osztoztak korának többi fejedelmi és főrangú könyvgyűjtői, kik a fényesen kiállított drága hártya-codexekben gyönyörködtek, ellenben a nyomda egyszerűbb termékeit, melyeket könnyen, olcsón lehetett megszerezni, lenézték.

Egyébiránt az időpont, a mikor a budai nyomda föllállított, a lehető legkedvezőtlenebb volt. Az 1471-ik év nyarára esik a Vitéz János primás és Czezmicezi János pécsi püspök által szervezett összeesküvés, melynek ők, kik leginkább lettek volna hivatva a nyomdát foglalkoztatni, áldozatul estek. Így történt, hogy Hess András — mint maga panasolja — »nem kevés ideig foglalkozás nélkül maradt«.

Végre, miután megrendelésekre hiába várakozott, maga, saját kockázatával vállalkozott munkára. Főrangú maecenások hiányában a nagyközönséghez fordult. Olyan könyvet kívánt nyomtatni, mely vevőkre számíthatott. A

német nyomdász éles szeme fölismerte a magyarok kivételes kegyeletét és érdeklődését nemzetök multja iránt. Arra határozta el magát, hogy a magyar nemzet történetét bocsátja közre.

»Azt hiszem — írja ő maga, — hogy ezzel minden magyar embernek kedves és örvendetes munkát végzek.«

A könyvet, melynek nyomását 1473. jun. 5-én fejezte be, pártfogójához intézett ajánlólevéllel látta el, melyben kiemeli, hogy a »te kegyes meghívásodra — ugymond — jöttem a dicső Magyarországra«. És így szól: »Mikor a fölött elmélkedtem, hogy fáradozásaimnak ezen első eredményét kinek ajánljam, mást nem találtam, mint téged, tisztelt uram. Néked ugyanis nagy érdemeid vannak személyem körül és a munkát, a melyre vállalkoztam, nélkülöd sem megkezdennem, sem befejezmem nem lett volna lehetséges. . . . Ha később talán nagyobb könyveket nyomtatunk, ezeket is a te dicső nevednek fogjuk ajánlani.«

Ezen szándékát nem valósíthatta meg. Nagyobb könyvet nem nyomtatott. Sajtójának csak két apró termékét ismerjük, melyek ajánlólevél nélkül jelentek meg. Ezzel nyomdájá rövid munkásságának vége szakad és ő nyom nélkül eltűnik.

Valószínűleg a budai krónikával tett kísérlete balul ütött ki, tétlenül élni pedig idegen földön nem akart. Ajánlólevelében két jellemző vonás tűnik föl: az ideális felfogás a könyvnyomtatásról és a humanisták emelygős híz-

géseitől elütő, komoly, mondhatnók, méltóság-telek hang, melylyel pártfogója iránt háláját tolmácsolja. Ilyen ember nem szánja el magát arra, hogy a kegyelem kenyeren élőküdjék.

Azonban a budai nyomdának rövid működés után bekövetkezett enyészete Karai László érdemét nem csökkenti; sőt talán fokozza még dicsőségét. Azt látszik elárulni, hogy az általános közönyösség közepett ő volt az egyetlen, ki belátta annak fontosságát és szükségességét, hogy Magyarországnak nyomdája legyen.

A mi az ő életpályáját illeti, kevéssel a budai krónika megjelenése után, »a királyi személyes jelenlét törvényszéki helytartójává« vagyis királyi személynökké nevezetett ki és ezen magas bírói állásban szolgált királyának és hazájának. Püspöki székre nem emeltetett. Valószínű, hogy ő maga vonakodott magasabb egyházi méltóságot foglalni el és így az ő óhajtása teljesült azzal, hogy a budai prépostságban fejezte be (1485-ben) életét.

Azonban kivételes szerencsétlenség érte holtá után emlékezetét. A hírnév, a mit a sajtó mint nagylelkű pártfogójának, neki óhajtott biztosítani, másra szállott jogtalan örökség gyanánt; míg az ő emléke négy századig tartó feledés homályába merült el.

Most már az a dicsőség, a mi a hazai műveltségtörténet lapjain eddig Geréb László nevét környezte, Karai László nevére fog többé el nem halványuló fényt árasztani.

tárgyában a vallás és közokt. m. kir. nagymélt. miniszter úr által mult hó 26-án 13724. sz. a. tett intézkedést a főhatóságom alatti iskolákra is kiterjesztem azon kiegészítéssel, hogy az iskolai ünnep mindig istentisztelettel, a templomban meghallgató sz. misével kezdődjék.

Az emlékünnepe alkalmából, mint már említettük, Biharmegye és Nagyvárád város törvényhatósága diszgyűléseket tartanak.

A diszgyűléseket megelőzőleg a székesegyházban ünnepélyes Te Deum lesz, melynek megtartására, valamint a diszgyűlésen leendő megjelenésre a polgármester a következő levélben kéri fel dr. Schlauch Lőrincz bibornokot, Nagyvárád város diszpolgárát:

Az 1848-iki korszakalkotó törvények szentesítésének ötven éves évfordulóját: ápril hó 11-ik napját a *nemzet felséges királyával* egyetértve ünnepli meg s e napon minden magyar honpolgár hálát ad a Mindenhatónak, hogy a nagy nap évfordulóját az alkotmányos tényezők törhetlen egyetértése mellett az 1848-iki törvényekben lefektetett eszmék minden vonalon való érvényesülésével érthetjük meg.

Nagyvárád város közönsége a székesegyházban óhajta kifejezni benső háláját az egek Urának — jelezni az ünnep nemzeties és ethikai tartalmát. Ezen óhajnak tolmácsaként hivatali tisztelettel felkérem Eminenciádat, hogy f. ápril hó 11-én a székesegyházban az 1848-iki korszakalkotó törvények megünneplése céljából hálaadó isteni tiszteletet tartani s arra a köz-hivatalokat meghívni kegyeskedjék.

Törvényhatósági bizottságunk, mint a város képviselő testülete a jelzett napon délelőtt fél 12 órakor diszgyűlést tart, mely a nagy nap jelentőségét méltatja s hódoló feliratban fejezi ki az uralkodó iránt érzett alattvalói hűségét s ragaszkodását. Kedves kötelességemnek tartom Eminenciádat, mint városunk diszpolgárát, ezen ülésen való megjelenésre felkérni.

Nagyvárád, 1898. ápr. 1-én.

Dr. Bulyovszky József,
polgármester.

A törvényhatósági bizottság tagjait pedig a következő sorokkal hivta meg a diszgyűlésre a polgármester:

Valamennyi bizottsági tag urnak!

Az 1848-ik évi korszakalkotó törvények szentesítési idejének 50-ik évfordulója alkalmából Főispán ur Ó méltósága a f. évi április hó 11-ik napjának délelőtti 1/2, 12 órájára rendkívüli ünnepi közgyűlést hívott össze.

Van szerencsém erről bizottsági tag urat oly felkéréssel értesíteni, hogy ezen közgyűlésen — melynek egyedüli tárgya a hazánk történelmében korszakot alkotó királyi tény felszázados évfordulójának megünneplése leendő ünnepi diszöltözetben megjelenni sziveskedjék.

Nagyvárád, 1898. évi április hó 4-én.

Dr. Bulyovszky József,
polgármester.

TÁJÉKOZTATÓ.

- Április 7. Mezőgazdasági szakbizottság. ülése d. u. 4 órakor a városházán.
 Április 7. Közigazgatási bizottság ülése a városházán d. u. 3 órakor.
 Április 9. Jogügyi szakbizottság ülése a városházán d. u. 8 órakor.
 Április 11. Az 50 éves évforduló ünnepe s rendkívüli városi közgyűlés.
 Április 11. Biharmegyei diszgyűlése d. e. fél 11 órakor.
 Április 11. Nagyvárád város diszgyűlése d. e. fél 11 órakor.

Előfizetési felhívás!

Az új negyedév küszöbén bizalommal lépünk olvasóink elé s kérjük, támogassák tovább is munkánkat, törekvésünket.

Programra, hangzatos ígéretekre nincs szükség. Lapunk iránya ismeretes mindenki előtt. Isten, király, haza a mi jelszavunk. A hazafias és keresztény elvek védelme a célunk. Pártoktól, klikkektől függetlenek vagyunk.

A szocializmus rohamos terjedése arra int bennünket, hogy a társadalmi bajok tanulmányozására nagy gondot fordítsunk. Eddig is éber figyelemmel kísértük nemcsak ezt a mozgalmat, hanem az ipar és közgazdasági életnek minden nyilvánulását, lesz gondunk reá a jövőben is. A főváros és a vidék első rendű irói tollából származnak széles körben feltűnést keltett cikkeink.

Lapunk élénkítésére mindent elkövetünk. Távirati rovatunk, országgyűlési tudósításunk bármely vidéki lappal kiállja a versenyt.

Tárczáink előkelő színvonalon állanak, érdekesen, elevenen vannak írva, de a jó ízlést sohasem sértik. Közkeveltségű tárczairónk gárdája napról napra növekedik.

Előfizetőinknek mindjobban gyarapodó tábora, lapunk befolyásának növekedése, jele annak, hogy a közönség felkarolja és támogatja azt az irányt, melyet nem magánérdek, hanem a közérdek vezet.

A »Tiszántul« az országnak egyik legolcsóbb napilapja. Előfizetési áraink a következők:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyed évre . . . 2 frt — kr.

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyed évre . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.
 Negyed évre . . . 3 frt — kr.

UJDONSÁGOK.

* **Nagyesütörtök.** Az utolsó vacsorának, a legméltóságosabb oltáriszentség szerzésének emlékeztetést ulti ma a kath. egyház, azonban a gyászos időszakra tekintettel, nem fejt ki azt a pompát, a mely e napot megilletné, hanem más napon ad örömeinek kifejezést. A székesegyházban ma az ünnepélyes szent misénél a püspök olajat és kryzmát szentel. A szent mise után megmossa 12 apostolnak a lábát. A szent mise alatt a Gloriánál elnémulnak a harangok, jelképezvén a mély gyászt, melyet az egyház ölt. A 12 apostolt délben a bibornok gazdagon megvendégeli s megajándékozta.

* **Személyi hir.** Eördögh Dezső Szabolcsvármegyei kir. tanfelügyelője tegnap néhány napi tartózkodásra Nagyvárádra érkezett.

* **A tábori püspök Nagyvárádon.** Dr. Belopotoczky Kálmán tábori püspök, nagyváradi kanonok tegnap Nagyvárádra érkezett, Bielik titkára kíséretében. A püspök ur fogja ma, Nagyesütörtökön végezni a székesegyházban az olajszentelést, valamint a lábmosást és a szent misét.

* **Közigazgatási ülés.** Nagyvárád város közigazgatási bizottsága ma, csütörtökön délután 3 órakor tartja rendes ülését.

* **Bibornok püspökünkről.** Hirt adtunk a napokban arról, hogy Schlauch bibornok, hirtelen beálló rekedtsége következtében nem tarthatta meg a Szent-István társulat évi nagygyűlésén megnyitó beszédét, hanem helyette Császka érsek elnökölt, beszédét pedig Kisfaludi A. Béla olvasta fel. Most már örömmel nyilváníthatjuk, hogy a hülésből nem lett komolyabb komplikáció, teljesen egészséges a főpap és a napokban, mihelyt orvosa megengedi, vissza jön székhelyére. A husvéti szent misét minden esetre a bibornok fogja czelebrálni.

* **Aljegyző választás a városnál.** Nagyvárád város törvényhatósági bizottsága április hó 14-iki közgyűlésében fogja betölteni a Komlóssy József tanácsnokká választása által megüresedett első aljegyzői állást. Pályázó, mint halljuk, lesz elég. A megválasztásra azonban legtöbb kilátása Szűts Dezső városi másodosztályú aljegyzőnek és Nagy Lajos megyei I. oszt. árvaszéki ülnöknek van. Az előbbi pár év óta buzgó, szorgalmas tisztviselője a városnak, az utóbbi pedig évekig szolgálta megelégedésre Nagyvárád városát mint fogalmazó. Ezekén kívül pályáznak még: Ertsey Péter j.-birósági aljegyző, Istvánffy István megyei közig. gyakornok és Thury Károly ügyvédjelölt.

* **Deputáció az — árvíz ellen.** A háromnapos esőzéstől bekövetkezett árvíz, mint értesülünk, az építés alatt álló honvéd hadapród iskola környékét is elöntötte, az iskola udvarára azonban, mivel majdnem fél méterrel magasabba van töltve, mint az út, nem hatolt be. A pinczékben fakadt fel egyes helyeken a talajvíz. Mint értesülünk, az áradásról jelentést tettek a honvéd miniszternek s egy deputáció fog lejönni Nagyvárádra, hogy vizsgálatot tartson az áradás ügyében. Azoknak a jó uraknak egyéb dolguk is lehetne mint, hogy az árvíz miatt Nagyvárádra jönnék. Végre is a város nem veheti elejét az ilyen abnormis időjárásnak s a pinczékben ezután is lesz talajvíz, mihelyt nedvesebb időjárás uralkodik.

* **A Rhédey-kert gondozása.** A város 12 évre átadta a Rhédey-kert és a városi faiskola gondozását a polgári lövész-egyletnek s évenként 1200 frtot fizetett a város a gondozásért. A 12 év azonban már letelt. Tegnap gyűltek össze a városi tanács tagjai és a Lövész-egylet kert-felügyelő bizottságának tagjai. Megegyeztek, hogy újabb 12 évre átadják a Rhédey-kertet az összes utcái fásítások, sétányok gondozását, az új köztemető gondozását, a faiskolát s a város fizet évenként 6000 frtot. Három év múlva azonban, ha a Lövészegylet kert-felügyelőssége kimutatja, hogy többbe kerül ez összegnél a gondozás, felemelik az évi díjazást.

* **Egy derék iparos halála.** A nagyváradi iparosok egyik jelese, Hann László bádigos mester, mint már említettük, kedden este meghalt. Az elhunyt szorgalmas, munkás, előkelő tagja volt a nagyváradi iparosoknak, aki tevékenyen vett részt az iparosság ügyének intézésében. Mint az ipartestületnek már régen előjárósági tagja, az iparos kör elnöke, a kereskedelmi és iparkamara beltágya fáradozott, küzdött az iparosok érdekeiért. Hosszas betegsége egy idő óta megbénította tevékenységét, de betegen is folyton érdeklődött az iparos közügyekért. A katolikus kör buzgó tagját vesztette el halálával. Mint értesültünk, tekintélyes összeget hagyományozott az elaggott iparosok menházának, hogy azt »Hann-alapítvány« czimen kezeljék s kamataiból szegény elaggott iparosokat istápoljanak. Az ipartestület, a kath. kör, polgári kör és az iparkamara, kitérték a gyászlobogót s testületileg vesznek részt a ma délután 4 órakor tartandó temetésen. A keresk. és iparkamara, valamint az

ipartestület gyászjelentéseket adtak ki. — A családi gyászjelentés a következő:

Hann Lajos és neje és gyermekei; Hann Mihály és neje és gyermekei; Hann Dezső és neje; Hann Piroska és férje Fey Rezső és gyermekei; Hann Anna és férje Simon Károly; a magok valamint özv. Hann Lajosné sógorasszony; özv. Biró Gáborné mint anyós; Biró József, Biró Katicza; Magyary Mária és férje Riger Gusztáv ugy szintén az összes rokonság nevében is fájdalomtelt szívet tudatják a szerető jó nagybátya, sógor, vő és rokon **Hann László** Iparos kör elnöke és iparkamarai tagnak folyó év április hó 5-én, este 9 óraker életének 57-ik évében, hosszas szenvedés és a haldoklók szentségeinek ájtatos felvétele után történt gyászos elhunytát. A megboldogult, drága halott földi maradványai ugyan e hó 7-én délután 4 óraker fognak a róm. kath. egyház szertartása szerint Szentjános-utca 321 számú saját házában beszenteltetni és az olasz-i sírkertben örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise áldozat pedig ugyan e hó 18-án d. e. 10 óraker fog az olasz-i plébánia templomban az egek urának bemutatni. Mely végtisztesség tételre az elhunyt rokonai és barátai tisztelettel meghívotnak Nagyvárád, 1898. ápril 6. Béke hamvaira?

Az ipartestület és iparoskör gyászjelentése így hangzik:

A nagyváradi ipartestület és a nagyváradi iparoskör nevében mély részvét és fájó érzéssel tudatják a szorgalmas iparos polgár, a jólelkű emberbarát, a szegényeket grámolító társunknak, elnökünknek, előjárónknak **Hann László** bádógos mester urnak, az ipartestületi előjáróság, a kereskedelmi és iparkamara beltagjának és az iparoskör elnökének folyó hó 5-én, életének 57-ik évében, hosszan tartott szenvedés után bekövetkezett gyászos elhunytát. A megboldogult földi maradványai folyó április hó 7-én délután 4 óraker fog a Szt.-János-utcai 321. számú házból a római katolikus vallás egyházi szertartása szerint, a Nagyvárados-olaszú közsírkertben örök nyugalomra elhelyeztetni. Az engesztelő szent mise áldozat pedig ugyan e hó 18-án d. e. 10 óraker fog az olaszú plébánia templomban az egek urának bemutatni. Ezen utolsó végtisztességételnél való szíves megjelenésre az iparoskör és az ipartestület összes tagjait tisztelettel felkérjük. Kelt Nagyvárádon, 1898. április hó 6-án. Bertsey György ipartestületi elnök, Jankovich János főjegyző, Milibák József, Péchy Antal az iparoskör alelnökei, ifj. Cser János gazda pénztárnok.

* **Hálás vendég.** Rojton tegnap éjjel furcsa módon hálálta meg egy ember azt, hogy szállást adott neki éjszakára. **Nagy Mihály** földmivelőhöz 9 óra tájban bement egy ember, aki egészen át volt ázva és fekhelyet kért éjszakára. Az emberséges házigazda teljesítette is kívánságát, sőt még vacsorát is adott neki, amit azzal hálált meg az idegen ember, hogy éjjel meglopta **Nagy Mihályt** és hajnalban megszökött. A hálás embert most a csendőrség keresi, eddig azonban eredmény nélkül.

* **Elhunyt matróna.** Részvéttel értesülünk egy előkelő agnó haláláról. Özv. **Antalóczy Alajosné** tegnap délelőtt 86 éves korában elhunyt. Temetése pénteken délután megy végbe. A család a következő gyászjelentést adta ki:

Özv. **Antalóczy Gyuláné** mint menyee, valamint gyermekei **Mária**, **Agoston**, **Nándor** s **Hona** ugy szintén a számos rokonok nevében fájdalomtelt szívet tudatják a felejtethetlen jó anyós, nagynya és rokon özv. **Antalóczy Alajosné** szül. **Szilvási Ujfalusi Ceciliának** folyó év április hó 6-án d. e. fél 11 óraker életének 86-ik évében hosszas szenvedés és a haldoklók szentségeinek ájtatos felvétele után történt gyászos elhunytát. A megboldogult drága halott földi maradványai ugyan e hó 8-án d. u. 4 óraker fognak a róm. kath. egyház szertartása szerint Kovács-utca 406. számú háznál beszenteltetni és az olaszú sírkertben örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise áldozat pedig ugyan e hó 19-én d. e. 10 óraker fog az olaszú plébánia templomban az egek urának bemutatni. Mely végtisztesség tételre az elhunyt rokonai és ismerősei tisztelettel meghívotnak, Nagyvárád, 1898. április hó 6. Béke hamvaira!

* **Talált kincs.** Bihar-Diószegen a múlt napokban **Szönyi József** földmives a szőlőjében, munka közben egy edény római ezüst pénzt

talált. A pénzt **Szönyi beküldötté** a székelyhídi főszolgabírónak, aki azt most a bihar megyei alispáni hivatalhoz tette át.

* **Halálozás.** A következő gyászjelentést vettünk. **Léderer Dávidné** szül. **Kálmán Teréz** és Dr. **Kálmán Arthur** gyermekei, **Léderer Dávid** veje, **Kálmán György** unokája és számos rokonai mélyen megsomorodott szívet tudatják a legjobb anya, anyós, nagynya, testvér, sógorné és rokonnak özvegy **Kálmán Ferencz** szül. **Schön Emmának** élete 78-ik évében, f. hó 6-án reggel 3 óraker hosszas betegség után történt csendes elhunytát. Az elhunytak földi maradványai folyó hó 8-án pénteken délután 3 óraker fognak felső-pecze-utcai saját házból az izr. sírkertben az örök nyugalomnak átadatni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, barátai, és ismerősei tisztelettel meghívotnak.

* **Elragadt ló.** Tegnap délután a Kapuczinus utcán elragadt egy ló s vágatás közben elütött egy négy éves kis leánykát **Kohn Eszti**, akinek azonban szerencsére nagyobb baja nem történt. A lovat csak a Nagypiaczon tudták megfékezni.

* **Öngyilkos cipész.** **Zsigmondháza Reitschneider** Antal cipész kedden reggel főbe lőtte magát s azonnal meghalt. A szerencsétlen embert gyógyíthatatlan betegsége kergette a halálba.

* **Elveszett.** Tegnap délután a Fő-utcán elveszett egy arany ingomb. A megtaláló szerkesztőségünkben adhatja át illő jutalom ellenében.

x Figyelmeztetés! Van szerencsém a n. é. vevőközönséget azon körülményre felhívni, miszerint új kalap, cipő uri divatúru üzletem tekintet nélkül, hogy az izr. ünnepek közbe esnek a n. é. vevőközönség rendelkezésére vasárnap délig bevásárlás céljából nyitva marad. Kérve szíves pártfogásukat vagyok kiváló tisztelettel
Eigner Ede. 126 3-3

IRODALOM

— **Karai László** budai prépost életadatairól, működéséről **Fraknoi Vilmos**, a M. Tud. Akadémia tagja, érdekes kulturtörténeti felolvasást mutatott be e hó 4-én az Akademiának, mely kivonatossan **Hornvánszky Viktor**ál Budapesten külön kiadásban is megjelent, a budai krónika két lapjának facsimiléjét is illusztrálja. A magyar grafika történetének kezdetéről szóló emez értekezést lapunk tárczarovatában adjuk olvasóink elé, kik bizonyára érdeklől olvassák majd a nyomtatásnak ott szóba hozott állapotát, összehasonlítva a mai viszonyokkal, mikor több-kevesebb sikerrel minden utca sarkon egy-egy sokszorosító műhely vár **Hess András**sal a jó szerencsére.

— **Arménia.** Magyar-örmény havi szemle. **Felelős szerkesztő és kiadó Szongott Kristóf.** Április. Szamosújvár. **Fodorán Endre** »Aurora« könyvnyomdája. 1898. Egész évre 4 frt. Az áprilisi füzet első lapján a megboldogult **Gajdó Salamon** képe köszönti az olvasót. Rokonszenves arca erős fájjelleggel. A megboldogult a régi Deák-párt egyik kipróbált embere, az állam előkelő tisztviselője s a hazai örménység első disze volt. Nagy érdeklől olvastuk dr. **Molnár** Antal közleményét (Örményország történelme s irodalma. **Arsag Tsobanian. L'Armenie, son histoire sa litteratura son role en Orient. Avec une introduction par Anatole France, de l'Academie Francaise. Paris. 1897.**) A jelen füzetben folyó (második) cikk Örményország irodalmát, ősi mythológiáját ismerteti, kijelölve az örmény faj szerepét, mint közvetítő-szeret Ázsia és a bellén műveltség között. Érdekes, bár tulpoétikus, amit **Castelar** Emil mond ez érdemben. »Ezek a csudás fekvésű bérczi tájak bölcsődjéül szolgálták Görögország költői szellemének a sémi faj meghódítására; elrejtözve eme kristály-tiszta tavakban és patakokban, a

görög szirén elcsábította dalaival a zord ázsiait... Elárasztotta kincseit Örményország fölött, hogy az ázsiai népek a végtelenség után való égető szomjuságukat önnön életüknek a görög szellem által megtisztított zuhatagából enyhíthessék.« Ez a cikk kétségtelenül a füzet legérdekesebb darabja. Azon alkalomból, hogy ő felsége a **Karátsonyi**-bált megtisztelte jelenlétével, füzetünk a **Karátsonyi** grófi család rövid történetét is adja. A közlemény szerint e híres család bölcséje **Molda-Oláhországban** keresendő, honnan a XVII. században kerültek Erdélybe. A család egyik legkiválóbb tagja **Guidó** 1859-ben nyerte a grófi rangot nemzeti kulturánk körül szerzett bokros érdemeiért. A tudós szerkesztő cikke követi a **Karátsonyiak** rövid történetét. **Mámiczói** táll **Návai**-ig informál benünket az örmény családnevek eredetéről. A kisebb közlemények közül »Mi ujság az örmény világban«, című kötötte le figyelmünket. Az eleven folyóiratot melegen ajánljuk.

— **A »Mese-Világ«** 12. száma, tekintettel a husvétii ünnepekre, ezuttal kivételesen vasárnap, f. hó 10-én fog megjelenni, gazdag tartalommal és gyönyörű illusztrációkkal, ugyanazon, hogy a vidéki előfizetők már vasárnap reggel olvashatják a »Mese-Világ« husvétii számát.

Igazságszolgáltatás.

A borgyártás veszedelme. Szegszárdról vettük a következő hirt, amelyet nagyon aktualisnak tartunk most közölni, a mikor a műbor gyártás városunkban is oly nagyon elterjedt.

A szegszárdi borellenőrző bizottság vizsgálata alapján, minthogy a fölküldött minták közül többet a budapesti vegykezéleti állomás mesterséges bornak nyilvánított, **Bajó Pál** szolgabíró a múlt napokban tartotta meg a tárgyalást a terheltek ellen s a következő határozatokat hozta: **Schloss Lajost** mesterséges borgyártással elkövetett kihágás miatt 150 frt pénzbüntetés és 15 napi elzárásra; **törkölybornak** nem a megkívánt elnevezés alatt való raktározásával elkövetett kihágás miatt 50 frt bírságra a törkölybornak nem az előirt módon való raktározása miatt szintén 50 frt pénzbüntetésre, 167 frt 88 kr. vegyvizsgálati és eljárás költségek, továbbá 2176 frt 92 kr. eladott bor értékének, a szegény alap javára 14 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett leendő megfizetésre ítélte. 142 hektó és 41 liter zár alá vett bor vádolt költségére denaturálandó, elkobzandó és az értékesítésből befolyó összeg a szegény alap javára fordítandó.

Kramer A. fiaik cég képviseletében **Kramer József** mesterséges bor gyártásával elkövetett kihágás miatt 150 frt bírságra, 15 napi elzárásra; a törkölybornak helytelen raktározása miatt 50 frt bírságra, továbbá 130 frt 88 kr költség és 4457 frt 40 kr. eladott bor értékének a szegény alap részére leendő megfizetésében marasztaltatott el. 185 h. 81 lit. bora elkobzandó, denaturálandó és értéke a szegény alapba helyezendő.

Id. Török József ugyancsak hasonló kihágás miatt 100 frt pénzbírságra és 8 napi elzárásra ítéltetett s 480 frt értékű bor és 16 frt 7 kr költségben elmarasztaltatott.

Egy asztalossegéd sajtópere. Aradon folyton szaporodnak a szociálisták s nem egy akadt köztük erősen véres száju. **Papp János** asztalossegéd a gyalu mellett arra vállalkozott, hogy tollal megmenti a társadalmat. Így aztán nagyon mélyen belemerült a szociális igazgatásba. A nagyváradi kir. ügyészség az asztalossegédet sajtó útján elkövetett osztály elleni igazgatás vétsége miatt sajtóperbe fogta. A tárgyalás május hó 4-én délelőtt 9 óraker lesz a nagyváradi esküdtszék előtt.

A esendháborító. A törvényszék tegnap egy jókedvű atyafit ítélte el azért, mert az éjjel az utcán nagy lármát csinált és mikor őt rendre intette *Nyegrucs* István bakter, még meglátá, elverte, úgy hogy a szerencsétlen bakter három hétig feküdt ennek következtében. A törvényszék előtt a tegnapi végtárgyaláson, *Popa* Mikule (ugy hívják a csendháborító) mindenképpen beakarta bizonyítani ártatlanságát, de kevés sikerrel, mert a törvényszék bebizonyítva látta a büncselekményt és ezért 2 havi börtönrre elítélte *Popát*, ami ellen *Popa* természetesen felebbzett.

Hivatalos közlemény.

A bérkocsik vizsgálata.

Értesitem az összes kétfogatú és egyfogató bérkocsi tulajdonosokat, hogy a bérkocsi szabályrendeletben előírt tavaszi bérkocsi vizsgálatot f. évi május hó 13-ik és 14-ik napján fogom a szokott helyen (lővásár-tér) megtartani.

A bérkocsi vizsgálatot a legnagyobb szigorúsággal fogom eszközölni, miért is saját érdekében áll minden bérkocsi tulajdonosnak a szemléhez teljesen kifogástalan kocsi, ló és szerzámmal megjelenni. Ócska bemázolt kocsik, rossz kinézésű lovak és hiányos szerzámmal a másodosztályú állomáshelyeken sem fognak megútréni; egyszóval csak azon bérkocsik fognak a forgalomban meghagyatni, amelyek minden tekintetben kifogástalan állapotban mutattnak be a bérkocsi szemlén.

A szemle délelőtt 9 órakor veszi kezdetét. Mindazon bérkocsik melyek a fentkelt határnapon be nem mutattnak a fuvarozástól azonnal el fognak tiltatni.

Nagyvárad, 1898. márczius 31-én.

Iff. Rimler Károly,
rendőrkapitány.

REGÉNY-CSARNOK.

ÜZLET és SZERELEM.

Némethöl: — plex.

61.

És hirtelen Zsófia elé borult és csókokkal borította el ruhája szegélyét.

— Köszönöm e vallomást William — felelt Zsófia kiengesztelődve. — Látom, hogy jobb és nemesebb lélek lakozik benned, mint a hogy legutóbbi viseleted mutatta. Igaz szavaid és fájdalom nagyon megindítanak, de még sem tudok rajtad segíteni. Én nem lehetek a te feleséged! — és most én kérek tőled William valamit. Ne haragudj rám ezen nyilatkozatomért. Légy nagylelkű s őrizd meg barátságodat számomra a jövőben is. . . .

S midőn észre vette azt a végtelen csüggedést, melyet ezen kiábrándító szavak Williamon előidéztek, gyangéden hozzá lépett és meleg szeretettel fogott kezét jegyesével.

— Ne légy oly szomorú William! — ne marczangold még jobban össze szívemet! — s azután bizalmasan elmondott neki mindent, Fredericóról való viszonyáról, legutóbbi találkozását sem hallgatva el. Végül nemesszívűségéhez folyamodva kérte őt, hogy mondjon le önként és harag nélkül a kezéről. Ne erőszakolja a boldogságot, mert ezzel három lelket hoz kárba! . . .

— Légyen tehát — válaszolt a meggyötört fiatal ember hosszas nehéz lelki tusa után. A te kedvedért és boldogságodért ezt is elvislem. De engedd e nagy keserűségben, hogy én is kérhessek kegyképen valamit te tőled. Csókolj meg még egyszer és utoljára! . . .

És Zsófia teljesítette ezt az óhajást. Hálától könnyes szemekkel tekintett barátja szemébe és meleg testvéri csókokkal borította el annak arcát és homlokát.

— Oh én szegény, szerencsétlen barátom! Drága jó Williamom te! — az Isten jutalmazzon meg ezen nemes tetteidért! — és ne ítélj meg engem sem helytelenül. Hiszen nekem egy rettenetes próbán kellett által mennem s olyan viszonyok között, melyek közé én jutot-

tam, a helyes utat eltalálni emberi erőt és értelmet meghaladó feladat! . . .

— Neked igazad van Zsófia! — Fredericónak régebbi jogai vannak a te szerető szívedhez. Higgyünk és reméljünk Istenben, hogy ő mielőbb felkelhet betegyéből s akkor aztán nem leszek többé terhetekre. De emlékezz rá, hogy bennem mindenkor hű barátodat, második testvéredet fogod megtalálni! . . .

Ezzel Zsófiát még egyszer hevesen átölelve kirohant a szobából.

* * *

A dél-amerikai gőzhajók állomáshelyén nyüzsgő utasok tömegében komoly beszélgetésbe merülve sétál Stendardó Askán az apjával. Mielőtt a messze induló hajó fedélzetére lépne, még egyszer meghányják-vetik egymás közt azokat az üzleti ügyeket, melyeknek elintézése ő rá várt odaát a tengeren túl. De nem csak az üzleti érdek az, a mi őt Braziliába hajtja. Inkább önkéntes számkivetésnek nevezhető ez az utazás, melynek terve egyenesen ő tőle eredt. S tekintve azt, hogy a közelmúltban lejátszódtó dráma által felvert hullámok még mindig nem csillapodtak le a közvéleményben s ő léptenyomon olyan emlékekbe ütközött odahaza, melyek neki fájdalmat és lelki furdalást okoztak, családi érdekekből atyja is helyeselte elhatározását és így Askán egyelőre bucsut mondott szülővárosának, s odahagyta Hamburgot.

Elutazása előtt azonban felébredt emberies érzése és egykori tragikus végű viszonya rendezéséről sem felejtkezett meg. Az öreg szenátorral megígértette, hogy Willeméknek tekintélyesebb összeget fogkárpótlásul rendelkezésükre bocsájtani; továbbá szavát vette apjának arra is, hogy az állomástól visszatérőben a kórágyon fekvő Fredericót meg fogja látogatni.

Miután érzékenyen elváltak egymástól és a hajó bucsut integető utasaival megindult hosszú útjára a kikötőből, az öreg Stendardó gondolatokba mélyedten ballagott vissza a városba. Ezuttal nem tudott ellágyult érzéseinek erőit venni. Azok a súlyos katasztrófák után, melyek őt és családját sújtották, a vasember régi erélye és merev akaratossága sokat engedett már erejéből. Ő is érző szívet hordozott a keblében s a természet törvénye mégis csak erősebb az emberi akaratnál. És midőn annyi idő múltán ismét a fia előtt állott, kit önző emberi gögéből, kárhóztos szenvedélye, a nagyravágyás miatt magától eltaszított s érzéktelenül odadobott az élet küzdelmeinek és nehéz megpróbáltatásainak magába szálltan, nehéz bűnbánattal rogyott le Fredericó kórágya előtt és könnyes szemekkel rebegette el előtte bocsánat kérését.

(Foly. köv.)

TÁVIRATOK.

Szapáry gróf halálához.

Budapest, április 6. (Saj. tud. táv.)
Vilmos császár következő táviratot küldte *Szapáry* özvegyének:

»Éppen most értesülök a nagy vesztéséről, melylyel a Mindenható Önt sújtotta és sietek Önnek őszinte részvételem kifejezni. Élénk emlékezetemben vannak a budapesti szép napok, amelyekre és különösen Önre hála nélkül nem tudok visszaemlékezni.«

József Ágost főherczeg a következő táviratban fejezte ki részvétét:

»Gróf *Szapáry László* Budapest. Fogadja őszinte együttérzésünket s egész szívünkben eredő részvétünket fájdalomában.«

Ő Felsege — mint haljuk — *Apponyi* Lajos gróf, magyarországi udvarnagyt bízta meg azzal, hogy a temetésen őt képviselje. — A gyászházat különben rendkívül sokan keresték fel a mai nap folyamán, s a remekebbnél remekebb koszorúknak se szeri, se száma.

Az április 11-iki fáklyásmenet.

Budapest, április 6. (Saj. tud. táv.)
A rendezőbizottság ma délelőtt ülést tartott, *Halmos* János polgármester elnöklése mellett a napirend előtt, a polgármester, a napilapok egynemelyikében megjelent ama közleményre nézve, hogy akár ő, akár a főpolgármester valamely pressiót gyakorolt volna a fáklyásmenetben a résztvevőkre, kijelenti határozottan, hogy a fővárosi tisztviselő-karra sem a főpolgármester, sem ő semmiféle pressiót nem gyakorolt, hanem csak úgy, mint a többi testületet, egyszerűen csak fölhívták a részvételre. *Amtmann* Géza bizottsági jegyző ezután előadta a fáklyásmenet rendezése körül tett intézkedéseket. A kiűzött határnapig 2700 jelentkezés történt; minthogy azonban már eleve 2500 fáklyásvivőben állapodtak meg, a bizottság a létszámot ennyire redukálta. A menet három szakaszból fog állani, amelyek mindegyikét egy-egy katonazenekar vezeti. Az első szakaszban a főváros főpolgármestere, polgármestere, tanácsstagok, bizottsági és választmányi tagok stb., szóval a fővárosi törvényhatóság képviselői vesznek részt, míg a többi közönség a második és harmadik szakaszba lesz besorozva. Minden szakaszban külön gyülekező hely van kijelölve s más-más színű fáklyát kapnak. A többi intézkedéseket, valamint *Máltás* Hugó rendőrtanácsos előterjesztéseit a bizottság elfogadta. A rendőrség intézkedései különben már holnap — csütörtökön — falragaszok útján lesznek a nagyközönséggel közölve.

Szapáry gróf temetése.

Budapest, április 6. (Saj. tud. táv.)
Impozáns gyászoló tömeg kísérte örök nyugalomra *Szapáry* gróf holttestét. A szertartást *Kirner* végezte, ki a koporsót beszentelte.

Merénylet a bolgár fejedelem ellen.

Budapest, április 6. (Saját tud. táv.)
Sofiából levélben jelentik Bud. Hirlapnak, hogy minap a tatár-bazardzsiki állomás előtt a sinek óriás kődarabokkal voltak eltorlaszolva. Alig volt idő elhárítani, mert már berobogott a *Ferdinánd* fejedelmet hozó vonat. Elfogtak egy suhancot, de nem vall. A merényletről szóló táviratokat a szófiai táviratda visszatartotta.

Az osztálysorsjáték utolsó huzása.

Budapest, április 6. (Saj. tud. táv.)
Az osztálysorsjáték mai, utolsó huzásán a 600,000 koronás főnyereményt a 69,686. sz. sorsjegy nyerte.

A kubai ügy.

Budapest, ápril 6. (Saj. tud. táv.)
A Heves-ügynökség jelenti Madridból: Sagasta miniszterelnököt ma a mikor a palotából távozott, újságírók megkérdezték a kubai ügy felől, de ő megtagadta a feleletet. Arra a kérdésre, hogy melyik nap ül össze a minisztertanács, azt válaszolta, hogy táviratot vár Washingtonból s ez lesz irányzat a minisztertanács idejére nevezve. A Havas-ügynökség jelenti Hadix-ból: Két század tüzérség és két zászlóalj vadász tegnap hajóra szállt és elindult a Kanári szigetekre. — Havan-

nából sürgönyzik: öt zászlóaljat ide rendeltek. Az önkéntes zászlóaljakat tüzéséggel látják el.

Anglia kínai politikája.

Budapest, ápril 6. (Saját tud. távirata.)
A londoni alsóház mai ülésén Balfour, a kincstár első lordja a következőket mondotta: A politikai helyzet vizsgálása nem opportunus, mert bizonyos pontokat nem lehet érinteni a míg a tárgyalások függőben vannak. A múlt héten nagy aggodalom szállta meg a kedélyeket. Bár a kormánynak nincs joga bizalmat követelni ellenfeleitől, de arra van némi joga, hogy föltételezze azt híveinél. A kormánynak tényleg egészen új viszonyokkal volt dolga. A dolgok új állásának oka Kína mértéken föltüli felelőtlen gyengeségében vannak, a mely változásokat idézett elő a többi hatalmak kelet-ázsiai politikájában. Angliának nagy érdekei vannak Kínát illetőleg, nemcsak a közvetlen kereskedelem szempontjából, hanem arra a tényre való tekintettel is, hogy Anglia volt ama törekvések utörője, hogy Kína a világkereskedelemnek megnyitassék, még mielőtt Angliának gyarmatai lettek volna Kelet-Ázsiában, mielőtt Németország gyarmati politikát üzött volna, akkor, a mikor Oroszországot még nagy sivar területek választották el Kínától.

Balfour beszéde további folyamán vizsátért jan. 11-iki fejtegetéseire és ismétli Anglia kelet-ázsiai politikájának céljait, úgy a mint akkor előadta, t. i. 1) hogy valamely kelet-ázsiai terület megszállása csak káros volna, mert felelősséggel járna a lakossággal szemben s az ily szerzés lehetőleg kerülendő, ha csak nem volna szükséges, mint katonai vagy tengerészeti bázis; 2) hogy Angliának, ha nem is területi, de kereskedelmi érdekei mindenesetre vannak. Azt mondotta azután akkor, hogy két lehetőség van, a melyek mellett e kereskedelmi érdekek kárt szenvednének. Először, ha idegen hatalmak a kínai parton bizalmas állomásokat szereznének s ha behoznák a különbözőzeti vámokat a maguk kereskedelmének hasznára s az angolnak kárára; másodsor pedig, ha valamely hatalom olyan eszközök birtokába helyezkednék, a melyekkel Kínára nyomást gyakorolhatna és így közvetve az angol kereskedelemnek és érdekeknek kárt okozna. Ezeket a kijelentéseket akkor helyeselte az ország. Ezek az elvek vezették eddig Anglia politikáját s ezek vezeték most is.

Balfour azután áttekintést nyújtott Kínától a világkereskedelem számára való megnyitása végett nyert koncessziókról és azt mondja, hogy Kína kötelezte magát, hogy a Jang-Cse-Kiang vidékét semmi körülmények közt fel nem osztja, vagy más hatalomnak, mint Angliának bérbe nem adja.

A kelet-ázsiai kérdés.

Budapest, április 6. (Saját tud. táv.)
Londonból sürgönyzik: A »Times«-nek jelentik Pekingből: Kína elfogadta Franciaország következő követeléseit: Vang-Tung Kvang-Si és Juenan bármely résznek el nem idegenítése, vasut építés Jueunan-Fuba, egy szénállomás bérbeadása s a császári posta igazgatójává francia ember kinevezése. A Kao-Lung kiterjesztését illető angol jogokat ez nem érinti.

A dán választások.

Budapest, április 5. (Saját tud. távirata.)
Koppenhágából írják: A folkethingbe való tegnapi választás alkalmával megválasztottak: 15

konzervatív, 23 mérsékelt, 63 radikális balpártot és 12 szociálistát. A folkethingben eddig 24 konzervatív, 26 mérsékelt és 55 radikális balpárti, valamint 9 szociálista volt A radikális balpárt tehát többségre jutott a folkethingben. Koppenhágában a jobboldal egy kerületet veszített R a v u altengernagy, volt tengerészminisztert ismét megválasztották. Fredricksbordban, Koppenhága külvárosában Elliget tanár (konzervatív) győzött Bojesen tengerészeti parancsnok (radikális) felett. Odenseben Sessenius volt kultuszminisztert választották meg s a szociálisták Alborg, Randess és Horsens városok mandátumait hódították el. Kserd Navokedót, a szabad kereskedelmi pártvezérét Stagenszben újra megválasztották. Wulff szerkesztő a protekcionisták vezére megbukott korzusben.

KÖZGAZDASÁG.

Latifundiumaink és az Agrár szociális kérdés.*

Hogy a helytelen adózási rendszer maga képes koldus botra juttatni, a korlátlan parcellázás pedig az örökösödésnél éppen koldussá teszi, az mindenütt érezhető, de kivált az alföldön.

Az alföldön az állami adók összegét jócskán emelik a túlságosan magas községi pótdadók. Hiszen az állam, ahol lehet, egyáltalán minden közigazgatási és egyéb költséget szeret a községek nyakára varrni s ilyenformán a pótdadók rohamosan nőnek a községekben; de az alföldön jóval magasabbak a községi köz-költségek, mint másutt szoktak lenni. Vannak községek a hol a pótdadó egységében az állami egyenes adó 80—100%-ára rug. Közép számításban mindenütt meghaladja az 50%-ot. Az ártéri adó átlagosan véve, megint az állami adó 25%-ra tehető. Sőt szinte hihetetlen, némely helyeken egész 100. Mezőberényben 150%-ig is felmegyen.

Micsoda szörnyű teher ez!

Némi tájékoztatás végett összehasonlítólág közlöm itt az adékirovást Békésmegye egyes vidékein 10 kat. holdas birtok után:

	Gyula	P.-Földvár	Sz.-Tornya
Allami egyenes adó	20.34 frt	34.35 frt	20.— frt
» pótdadó	6.40 »	10.52 »	6.20 »
Megyei »	—40 »	—40 »	—60 »
Községi »	14.24 »	9.19 »	12.60 »
Megyei utadó	3.— »	3.— »	1.5 »
Katonaheszállósólás	1.— »	—75 »	—60 »
Kereseti adó	5.— »	4.— »	3.— »
Községi közmunka	2.— »	—75 »	2.50 »
Egyházi adó	3.40 »	2.29 »	4.8 »
Párhér	2.— »	2.80 »	1.— »
Ármentesítési adó	8.70 »	— »	— »
Osszes adóteher	66.38 frt	68.55 frt	51.80 frt

Biharmegyében 20—30 hold után fizetnek ennyit! De mi lesz akkor, ha a nagybirtok állami kisajátításának fedezéséről újabb adóki-veléssel találnak gondoskodni! Elbirja-e a kisbirtok majd ezt a terhet s nem fog-e megint csak elégtelenséget szítani ez az óriási megadóztatás? Mit ér a föld, ha a terhek megemészti a jövedelmet? Ez a föld termények általános elértéktelenedése, a magtermékek árának általános hanyatlása.

Ma egészen hozzá vagyunk szokva az alacsony terményárhoz. Ha buzánkat átlag 7 frtért eladhatjuk, már akkor nagyon meg vagyunk elégedve: kitűnő vásárt csaptunk.

A látszat sokszor megcsal.

1867-től 1894-ig, vagyis 27 esztendő alatt a buza ára 44%-al, a rozs ára 43.5%-al, az árpáé 39.2%-al, a tengerié 32.2%-al, a zabé 5.7%-al, a repcéé 15.4%-al hanyatlott. E szerint az árhanatlás, ha a többi gazdasági termények és a gyapjuárnak is 25 és 78% között váltakozó hanyatlását is hozzávesszük, átlag 37.5%-ban találj kiegyenlítést. Ha azonban kivesszük a zabot, a többi termények és termékek árcsökkenése 40%-on felül emelkedik. Ez magában véve is rémitő pusztulást jelent.

Igen, de még hozzá a föld, a melynek jö-

* Részlet Körösy Endre ily című munkájából.

vedelme 40%-al szállott lejjebb, oly mértékben van megadóztatva, hogy most csaknem 2-szer annyi adót fizet, mint az időben, mikor kétszer annyit hozott.

1867-ben a földadó főösszege 22.359,072 frt volt, 1896-ig 36.125,716 frtra nőtt.

A magyar korona országainak egész kiterjedése 322.310 □ kilométer. Ha tehát 1867-ben a földadó 22.359,072 frt összeget tett, ebből egy □ kilométerre 69 frt 37 kr adó esett. S ha ugyanezen területre kiszámítjuk az 1896-ra kivetett 36.125,716 frtot, akkor egy □ kilométernyi földre már 112 frt 08 kr esik.

Vagyis a földadó 61.57%-al emelkedett.

Az eredmény az, hogy a magtermékek ára körülbelül 4%-al esett, de ugyanazon idő alatt a földadó 61.57%-al magasabb lett.*

Ez pedig a föld* jövedelmezőségében a multhoz képest 101.57% csökkenésnek felel meg.

Mostani nemzetgazdaságunk folyamán tehát a föld ára magas, az adó nagy, a termékek értéktelenek. Amde az új kisbirtokosoknak élni is kell. S a negyedik fontos körülmény is kimaradt számításunkból: — az alföldi népességnek csudálatos szaporodása.

Békésmegyében az orosházi, gyulai; Csanádban a battonyai, kovácsi; Csongrádban a tiszántuli járás népe az utolsó 20 esztendő alatt több mint 50%-al növekedett, s az emelkedés a többi kerületekben is nagyon magas. Egyes községek szaporodási adatai szinte hihetetlenek. Az orosházi járásban Csorvás község népessége 20 év alatt 87.5, Sz.-Szt.-Tornya 105.7, P.-Szt.-Tornya 106.5, Sámson 107.3, sőt T.-Foldvár 111%-al ment előre; tehát a lakosság kétszer annyival is több lett, mint az előtt volt.

A népesedés haladása az alföldön jóval rohamosabb, mint bárhol az országban. Az 1890-iki népszámlálás szerint Békésmegye területén egy □ kilométeren 72.62 ember lakik; Csanádban 80.70; Csongrádban 65.49; vagyis az alföld e három megyéjében a középszám 72.94, míg az országos átlag csak 54.10.

Ezzel az átlagos sűrűséggel az országból mindössze Sopron, Tolna, Vas és Zala megyék vetekednek.

Csanádmegye még így is egyedül áll.

Ezen adatokat éppen Békésmegye ez idő szerint való alispánjának munkálatából meríttem, a ki ebben a dologban a legilletéke sebbeknek egyike és a legmegbízhatóbb adatokat szolgáltatja.**

Ilyenformán aztán nem kell egy félemleröltő hozzá s a kiszakított kicsiny birtoktestek még akkor sem nyújtanának elégséges megélhetési módot a tisztességesen felszaporodott családnak, ha feldarabolhatók és elidegeníthetők nem volnának. Ha meg az a 10—20 holdas birtok még széjjel is osztható, egy generáción túl újra oda jutnak, a hol máma vagyunk, sőt még odább: fokozódnék a kisemberek közt az éhség, nyomor, az elégedetlenség és az idegen vagyon után való irigy sopánkodás.

Szóval, ha mai közállapotaink megmaradnának, a kisbirtok a jövőben sem biztosítana nyugodtabb és elégedettebb megélhetést új tulajdonosának. S gazdaságilag véve fel a dolgot, a szegény ember ebben gubát cserél: nemsokára megint újra kerül. A társadalom általános helyzete viszont, az első pár esztendő-től eltekintve, melyet a hiszékeny reménykedés töltött be, tulajdonképpen semmit sem nyert.

A lakosság nyomorultabbjai küzködnek a létért máma birtok nélkül, de küzködni fognak a jövőben is kicsiny birtokukkal.

Mert nem egyedül és kizárólag a földnélküliségben rejlik az alföldön nyugtalankodó nép minden baja és szerencsétlensége.

S a nyomasztó helyzetet nem javíthatjuk meg pusztán azzal, ha tulajdonul kevéske földet juttatunk.

És hogyha a jövedő új kisbirtokos meg tudná tartani földjét mind ezen lehetetlenítő körülmények dacára is, szerezni akkor sem tudna hozzá.

A család pedig nő, az élet véget ér, az öröklés sora a vagyont felosztja a gyermekek között.

* Hazánk. 1896. október 24.

** Az 1895. évi III. országos gazda-kongresszus tárgyalásai. V. k. 80—81.

RITTER RICHÁRD

czukrászdája
NAGYVÁRAD, BÉMER-TÉR.

Vagyok bátor a n. é. közönség szives figyelmét felhívni a közeledő **húsvéti ünnepek** alkalmára és dús választéku kiállítást rendeztem alkalmi készletből, ugymint: **tojás 3 krtól feljebb**, mindenféle **bonbonierek** diszes kivitelben, melynek szives megtekintésére a közönség figyelmét kérem.

Továbbá nagy választékban kaphatók naponkint **friss saját készítményü Kugler-süteményeim**, ugyszintén **czukorkáim és liquerjeim**. Pontosán és a legmagasabb igényeknek megfelelően szállítok: **ünnepi diós, mákos, tejes kalácsot**.

Bátorkodom egyttal a n. é. közönség b. figyelmét az egyedüli nálam kapható **spanyol palaczkos boraimra és francia pezsgőimre** felhívni

Nagyra becsült megrendeléseiket és pártfogásaikat alázattal kéri

Ritter Richárd,
czukrász Nagyvárad, Bémer-tér.

114 8-10

Sürgőnyczim: Ritter czukrász.

Telefon összeköttetés.

87 G. ü. sz.
1898

Nvárad város gazdasági ügyosztályától.

Árlejtési hirdetmény.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának 42/3237. 898. illetve tanácsának 4351—898. sz. határozata értelmében 1898 évi április hó 12-ikén délelőtt 9 órakor a városház tanácsstermében megtartandó nyilvános árlejtésen a váraljai iskolai épületen czélba vett kibővítési és átalakítási munkákat vállalatba fog kiadatni.

A kibővítési és átalakítási összes munkákra előirányzott összeg 8899 frt 12 kr.

Árlejtési szóval vagy írásbeli zárt ajánlat utján lehet.

Árlejtők kötelesek, — tekintet nélkül az átadott megajánlott összegre, — hatszáz (600) o. é. frtot készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban a városi pénztárba az árlejtést megelőzőleg letenni s az erről szóló nyugtát írásbeli zárt ajánlatokhoz mellékelni illetve a szóbeli árlejtésnél az árverelő küldöttségi elnök kezébe átadni.

Az 50 kros bélyeggel ellátott írásbeli zárt ajánlatok az árlejtés megkezdése előtt **folyó évi ápril. hó 12-ik** napjának délelőtti 9 órájáig adandók át az árverelő küldöttség elnökének; későbbben érkezett ajánlatok figyelembe vételni nem fognak.

Ajánlattevők kötelesek ajánlataik megtétele illetve beadása előtt a városi mérnöki hivatalban kitett kibővítési és átalakítási terveket és költségelőirányzatot valamint a nyomtatott egységárjegyzéket, a hozzá csatolt feltét füzeteket az árlejtési feltételeket a hivatalos órák alatt megtekinteni, aláírni és zárt ajánlatokba világosan kijelenteni, hogy azokat megértették és magukra nézve kötelezőknek elismerik.

Árlejtő tett illetve beadott ajánlata a beadáskor azonnal N. Várad város közönségét azonban csakis a törvényhatósági bizottsági közgyűlés jóváhagyó jogerős határozata után kötelezi.

Nagyvárad, 1898 évi márcz. hó 30.

Komlóssy József,
gazdasági tanácsnok,
az árverelő küldöttség elnöke.

Erödi H. czukrászata

Nagyvárad Fő-utca.

Elvállal és pontosan teljesít, ugy helyben, mint vidéki mindenféle szakmájába vágó megrendeléseket

mérsékelt árak mellett.

Vidéki rendelések gondos csomagolás és pontos szétküldés következtében rendes időben és sértetlen állapotban érkeznek.

Párisi desszertek á lá Kugler és diszbonbonierek ugyanott kaphatók.

Ugyanott **húsvéti czukor és selyem-, plüs-, és atlasz-disztójások 3 krtól 10 forintig kaphatók.**

116 8-10

BODÓ és GAAL

fűszer-, csemege- és borkereskedése a „fehér kutya”-hoz
Nagyváradon.

Van szerencsénk a n. é. közönség b. tudomására juttatni, hogy a helybeli piacon, **Szt.-László-téren a Fundatio épületben**

— fűszer-, csemege- és borüzletet —

nyitottunk és ugyanazt **BODÓ és GAAL** törvényszékileg bejegyzett cégünk alatt és saját számlánkra vezetni fogjuk.

Üzletünket a mai kor legmagasabb igényeinek megfelelőleg akként rendeztük be, hogy ugy a részletüzlet miként a nagykereskedés követelményeinek mindenkor és mindenben megfelelhessen s megbizóink kivánalmait teljesen kielégíthessük. Bevásárlásainknál különös figyelmet fordítunk arra, hogy csakis előnyösen ismert házaktól fedezzük szükségleteinket, ami által azon kedvező helyzetet érhetjük el, hogy igen tisztelt vevőinknek mindenkor szolid árak mellett a legjobb áruval szolgáljunk. Különösen b. figyelmébe ajánljuk **kitünő csemege s pezsgő borainkat, valódi francia cognac, déli gyümölcs s mindennemű hideg felvágottak, csemege sajtjainkat**, a beállott bőjt alkalmából pedig **conservált halaink nagy raktárát, nemkülönben húsvéti czukorka és disztárgyaink, kitünő friss francia, már friss új máltai burgonya s egyéb külföldi kerti terményeink (zöld bab, spárga, carfiol) stb.** nagy raktárunkat.

A sok éves tevékenység, melyet a gyarmat és fűszer áru kereskedésnek szenteltünk, valamint a megfelelő tőke melylyel rendelkezünk, jogosít azon reményre, hogy vállalatunkat támogatni és bennünket megrendeléseikkel megtisztelni fognak. Minek reményében magunkat a n. é. közönség b. figyelmébe ajánlva, vagyunk

teljes tisztelettel

Bodó és Gaal.

☛ **Telefon összeköttetés.** ☛

90 9-10